

CARLOS MORENO

15 MINUTOVÉ MĚSTO

ŘEŠENÍ, KTERÉ ŠETŘÍ ČAS I PLANETU

GRADA

UPOZORNĚNÍ PRO ČTENÁŘE A UŽIVATELE TÉTO KNIHY

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

Z anglického originálu *The 15-Minute City: A Solution to Saving Our Time and Our Planet*

vydaného nakladatelstvím John Wiley & Sons, Inc., 2024

přeložila Veronika Lásková

Copyright © 2024 by John Wiley & Sons, Inc.

All Rights Reserved. This translation published under license with the original publisher John Wiley & Sons, Inc.

Author photo: © Thomas Baltes

For the Czech Edition Copyright © 2026 by Grada Publishing

Text by Carlos Moreno, Jan Gehl and Martha Thorne

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 10649. publikaci

Odpovědná redaktorka Alice Zavadilová

Sazba a grafická úprava Rado Bielený

Jazyková korektura Pavlína Zelničková

Počet stran 288

První vydání, Praha 2026

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

ISBN 978-80-271-8566-5 (ePub)

ISBN 978-80-271-8565-8 (pdf)

ISBN 978-80-271-6060-0 (print)

CARLOS MORENO

15 MINUTOVÉ MĚSTO

ŘEŠENÍ, KTERÉ ŠETŘÍ ČAS I PLANETU

NAPSALI O KNIZE

„Carlos Moreno prokázal městům a společnosti velkou službu tím, že nám ukázal zásadní význam 15minutového města, kde můžeme pracovat, posílat děti do školy, nakupovat a vykonávat všechny důležité životní činnosti v těsné blízkosti místa, kde žijeme. Paříž a další přední světové metropole tento koncept přijaly. Kniha by měla být povinnou četbou pro starosty, urbanisty a vůbec všechny, kterým leží na srdci osud měst.“

— **Richard Florida**, *autor knihy The Rise of the Creative Class*

„Ve své nové knize přináší Carlos Moreno významný příspěvek architektům, urbanistům a městským úřadům, neboť navrhuje pragmatická řešení pro zlidštění měst ve všech klimatických podmínkách a na všech pěti kontinentech. Obnovení prostorové dostupnosti v současné městské krajině může zlepšit kvalitu života a spokojenost obyvatel. Podobné inovativní nápady a přístupy k urbanistickému plánování představují naději pro dosažení sociální soudržnosti, která dnes tolik chybí, protože po celém světě je na vzestupu sociální, ekonomická a environmentální nerovnost. Blahopřeji autorovi a doufám, že se kniha dostane k širšímu publiku a přečtou si ji nejen odborníci, ale i politici.“

— **Regina Gonthierová**, *prezidentka Mezinárodní unie architektů (UIA)*

„Jednoduchá síla blízkosti – tedy abychom měli na dosah co nejvíc věcí, které potřebujeme a chceme – patří k základním kamenům lepšího budování měst a žádné město ji nepředvedlo tak dobře jako Paříž pod vedením Anne Hidalgové s pomocí myšlenek Carlose Morena. Další a další města a obce promítají tento zásadní koncept do skutečných změn, což je pro naši budoucnost opravdu nadějně. Za to vděčíme Carlosovi.“

- **Brent Toderian**, *urbanista a globální poradce v oblasti městského rozvoje, bývalý hlavní plánovač pro kanadský Vancouver*

„Profesor Moreno přichází s originálním pojetím 15minutového města a staví do centra urbanistického plánování občany. Tento převratný přístup mění podobu našich měst a obcí, takže se v nich lépe žije i pracuje.“

- **Narek Arakelyan**, *generální tajemník FIABCI (Mezinárodní federace realitních agentur)*

„Carlosův koncept 15minutového města je jednoduchý – a účinný. Polovina všech městských domů, které budou existovat v životě našich dětí, dnes ještě nestojí. Máme proto jedinečnou příležitost budovat a vylepšovat města podle vynikajících rad v této knize. Měl by si ji přečíst každý, kdo má rád lidi a města, a zejména ti, kdo o nich rozhodují.“

- **Gil (Guillermo) Penalosa**, *zakladatel organizace 8 80 Cities*

„Na to, co intuitivně vnímáme jako nezbytné pro městský život, se dnes často zapomíná – je to totiž očím neviditelné. Genialita myšlenky 15minutového města spočívá v tom, že tyto základní lidské potřeby převedla do podoby konceptu a utvořila z něj konkrétní politiku. Profesor Moreno se nesnaží vytvořit univerzální návod nebo architektonický manuál, nýbrž formuluje, co je nezbytné pro prosperitu života ve městech: blízkost.“

- **Jesper Eis Eriksen**, *výkonný ředitel Nadace Henrika F. Obela*

„Po tisíciletí byla města úžasnými motory obchodu a kultury, ale dnes jsou většinou jen chaotickým prostorem plným aut, dlouhého dojíždění, bezduchosti a stresu. Kniha 15minutové město přesvědčivě líčí lákavé možnosti jiného městského života, který navrací do centra městské struktury lid-skost, blízkost, vztahy a pohodu.“

— **Bruno Giussani**, *publicista a globální kurátor TED*

„Co je to 15minutové město? Je to město blízkosti, kde najdete vše, co potřebujete, do 15 minut od svého domova. Jde o nutný předpoklad pro ekologickou transformaci města a zároveň zlepšení každodenního života Pařížanů.“

— **Anne Hidalgo**, *starostka Paříže*

„V rámci městské agendy můžeme občany nadchnout pro ekologický a sociální pokrok. 15minutová města jsou geniálním nápadem, který mění složité na jednoduché, převratné na atraktivní, a nabízí společný prostor pro promýšlení a testování změn. Carlos Moreno si zaslouží uznání za to, že nám pomohl pochopit a prosazovat nezbytné změny – a získat tak čistá, zdravá a kompaktní města v lidském měřítku, kde se daří sousedským vztahům.“

— **Teresa Riberová**, *viceprezidentka Španělska, ministryně pro ekologickou transformaci a demografické výzvy*

„Prostřednictvím této knihy nám Carlos Moreno představuje svět v lidském měřítku, opět koncipovaný tak, aby vrátil městské prostory lidem, kteří je obývají. Koncept 15minutového města nás inspiruje k transformaci, která vrací do centra pozornosti kvalitu života a spokojenost ve městech. Není pochyb o tom, že tuto myšlenku přijalo a ještě přijme mnoho měst nejen v Evropě jako možné východisko z klimatické krize.“

— **Júlia Lópezová Venturová**, *regionální ředitelka pro Evropu v asociaci C40 Cities*

„Milý Carlosi, velice obdivuji vaši práci.“

— **Edgar Morin**, *sociolog, spisovatel a otec komplexní analýzy*

„Dílo Carlose Morena o 15minutovém městě přináší úžasně jednoduchou, až staromódní myšlenku – že bychom měli být schopni se v rámci svého okolí snadno dostat k většině lidí a věcí, které potřebujeme, tedy žít v tzv. „šťastné blízkosti“ – a kombinuje ji s nejnovějšími vědeckými poznatky o městských sítích a komplexních adaptivních systémech. Myslím, že právě proto si jeho práce našla cestu k celosvětovému publiku a nastartovala tolik potřebnou debatu o chybách, kterých jsme se dopustili, a o potřebných reformách. Musíme se zlepšit – a jak ukazuje tato významná kniha, je to opravdu reálné.“

— **Michael W. Mehaffy**, *Ph.D., výkonný ředitel organizace International Making Cities Livable (IMCL)*

„Carlos Moreno oprašuje zapomenuté cesty humanistického, solidárního a inkluzivního urbanismu, který respektuje všechny ekosystémy města zakotveného v cirkulární ekonomice.“

— **Carmen Santanová**, *architektka, urbanistka a držitelka španělské ceny za urbanismus za rok 2021*

„Koncept 15minutového města, zpopularizovaný profesorem Carlosem Morenem, přináší pozitivní a komplexní přístup k ekologické revoluci, kterou lidstvo naléhavě potřebuje. Na začátku roku 2020 se asociace C40 stala první organizací na světě, která tento koncept podpořila a vyzvala starosty po celém světě, aby tuto myšlenku začlenili do ekologické a spravedlivé transformace svých měst. Dnes společně s profesorem Morenem voláme po novém modelu urbanismu, který je v souladu s lidmi a přírodou.“

— **Hélène Chartierová**, *ředitelka pro urbanismus a design v asociaci C40 Cities*

„Velmi inspirativní kniha Carlose Morena je povinnou četbou pro všechny, kdo usilují o obnovu principů a postupů v oblasti urbanismu. Jeho performativní dílo skutečně pomáhá představit si pro naše města lepší, udržitelnou budoucnost.“

— **Vincent Kaufmann**, *profesor na École Polytechnique Fédérale de Lausanne (EPFL)*

„Koncept 15minutového města Carlose Morena je víc než jen neotřelý způsob organizace městských komunit. Carlos nás totiž učí, že musíme začít myslet a jednat jinak, abychom pro všechny obyvatele měst vytvořili lepší život. A jako bonus navrhuje recept, který nám všem může přinést lepší budoucnost. Bravo, Carlosi!“

— **Dr. Jonathan Reichental**, *zakladatel asociace Human Future, profesor a publicista*

„Práce Carlose Morena navazuje na velkou tradici urbanistického myšlení a aktivismu a klade si základní otázku: jak co nejlépe žít ve městech? Stav naší planety – a možná i samotného lidstva – závisí na tom, jak budeme nadále formovat a spravovat městská centra. Carlos Moreno definoval jasnou vizi dalšího směřování. V návaznosti na skvělou práci svých předchůdců – Lewise Mumforda, Jane Jacobsové, Camilla Sitteho a dalších – vytyčuje jasný a přesvědčivý směr pro města všude na světě, a to dnes i v daleké budoucnosti.“

— **Thomas Vonier**, *FAIA, RIBA, bývalý předseda Amerického institutu architektů (2017), bývalý předseda Mezinárodní unie architektů (2017–2021)*

„Pokud odhlédneme od adorování automobilů, je zřejmé, že naše planeta by byla šťastnější, kdyby přijala tuto alternativu. Kniha 15minutové město předestírá pozoruhodný příběh o tom, jaký dosah má urbanistické plánování. Autor se zasazuje za udržitelnost, odolnost a vyšší kvalitu života,

příčemž čerpá inspiraci z bohaté mozaiky kulturních a sociálních hodnot. Jsem nesmírně hrdý, že mohu spolupracovat s vizionářskými osobnostmi z celého světa, jako je Carlos Moreno, kteří za tuto věc neochvějně bojují.“

- **Gaetan Siew**, bývalý prezident Mezinárodní unie architektů (2005–2008)

„Profesor Carlos Moreno je průkopník a vizionář, který přichází s odvážně novou představou o městském životě a dává přednost lidem před vozidly. Do knihy 15minutové město vložil své celoživotní dílo a výzkum a nabízí průkopnickou vizi budoucnosti městského života.“

- **Ayumi Mooreová Aokiová**, zakladatelka a generální ředitelka Women in Tech® Global

„Žít v lidsky koncipovaných tradičních ulicích plných zeleně, po kterých se snadno a příjemně chodí nebo jezdí na kole a které nerozdělují město na uměle vytvořené zóny, je přirozeným stavem člověka. Dnes už také víme, že to podporuje šťastnější, zdravější a společenštější život a pomáhá chránit planetu. Kdysi snad šlo jen o okrajové nápady a dohady, ale nyní o tom svědčí hotová záplava důkazů. Tato významná a krásná kniha popisuje, jak najít cestu zpět od měst poznamenaných dopravním modernismem a jak můžeme města přetvořit ve prospěch lidí, místního ducha a planety.“

- **Nicholas Boys Smith**, ředitel Create Streets

„15minutové město bylo ústředním bodem kampaně Anne Hidalgové za znovuzvolení starostkou Paříže v roce 2020, na které jsem se významně podílel.“

- **Jean Jouzel**, klimatolog, nositel Nobelovy ceny (2007)

„Vize profesora Morena v podobě urbanismu zaměřeného na lidi a založeného na blízkosti, dostupnosti a smíšeném využití je klíčová pro snížení emisí, dosažení našich cílů udržitelného rozvoje a budování lepší budoucnosti pro všechny.“

- **Sharon Gilová**, *vedoucí oddělení udržitelného rozvoje měst, UNEP (Program OSN pro životní prostředí)*

„V této jedinečné knize Carlos Moreno uplatňuje Aristotelovu a Platónovu filozofii na současné urbanistické výzvy a prosazuje, aby města upřednostňovala lidské blaho a šťastné sousedství namísto dominance motorových vozidel. Na základě Athénské charty z roku 1933 a platónských teorií neustálého toku a neměnnosti nám představuje města, kde se díky funkční komunitě a ulicím přátelským k chodcům člověk dostane do 15 minut ke všemu potřebnému.“

- **Nikos Fintikakis**, *profesor IAA (Mezinárodní akademie architektury), člen představenstva Panhelénské asociace architektů*

„Také vám vrtá hlavou, proč měl mladý Le Corbusier se svou nelidskou doktrínou dělení měst na zóny, přizpůsobování se automobilům a machine à habiter, kterou vyhlásil na konferenci CIAM v Aténách v roce 1933, tak nehorázný úspěch, že ho pak na vlastní kůži poznaly všechny koloniální země? Odpověď je brutální a mrazivá: průlomových, Šest cílů pro městskou ekologii, které v roce 1931 na kongresu CIAM v Curychu postulovali Walter Gropius, jeho manželka Ise a Sigfried Giedion, totiž spadlo pod stůl s nástupem Adolfa Hitlera k moci. O devadesát let později nám Carlos Moreno konečně nabízí nástroje pro mapování a uskutečnění této potlačené, ale nikoli zapomenuté městské ekologie.“

- **Jana Revedinová**, *Ph.D., architektka, teoretička, předsedkyně sdružení Global Award for Sustainable Architecture*

„Není náhodou, že si Paříž v době vrcholící covidové krize zvolila starostku, která prosazovala čtvrt hodinové město. Dokládá to mimořádný význam stejnojmenného konceptu Carlose Morena. Jeho myšlenka je o to relevantnější, že navazuje na koncept odolnosti, který se skloňuje ve městech po celém světě, a zdůrazňuje potřebu blízkosti a dostupnosti veřejných služeb v každodenním životě. 15minutové město není cílem samo o sobě, ale může být společným jmenovatelem programu městské transformace, který umožní vytvořit odolné, udržitelné a poklidné město.“

— **Dominique Perrault**, architekt, člen Francouzské akademie výtvarných umění

„Potřebujeme radikální proměnu prostorů, ve kterých žijeme. Carlos Moreno v tomto vynikajícím díle navrhuje, aby se blízkost a humanizace našich měst staly klíčovými hnacími silami městské revoluce, kterou musíme prosazovat. Ať se města stanou oslavou života. Tak hurá do toho!“

— **Idoia Postigová**, generální ředitelka organizace Bilbao Metropoli 30

„Najednou jsme si uvědomili, že to, co jsme ve městech považovali za nutné zlo, lze odstranit: dopravní zácpy, znečištění, zbytečné cestování, nerovnosti, koncentrace bohatství v některých oblastech a chronický nedostatek služeb v jiných. Pokud nám éra pandemie zanechala něco pozitivního, pak je to právě toto: že si dokážeme představit něco až donedávna nepředstavitelného. Snad nejlépe tento možný průlom ztělesňuje 15minutové město Carlose Morena. Je skvělé, že se jeho myšlenka nyní šíří po celém světě.“

— **Jaime d'Alessandro**, novinář, *La Repubblica*

„Carlos Moreno dokázal v jediném konceptu tzv. 15minutového města spojit novou podobu blízkosti s udržitelným a inkluzivním urbanismem. Prolomil zažitá stereotypy a podařilo se mu rychle po celém světě rozšířit změnu městského modelu, která by v minulosti trvala desítky let. 15minutové

město pomůže zachránit planetu tím, že podpoří rozvoj udržitelných a obyvatelných měst.“

- **Pilar Conesová**, *generální ředitelka Anteverti, kurátorka Smart City Expo World Congress*

„Lidé budou šťastnější – budou žít v lepším světě –, jestliže se podaří vytvořit smíšená, kompaktní a přístupná města. 15minutové město ukazuje cestu k městům pro život. Jakmile poznáme a lépe pochopíme myšlenky, které se svým týmem rozvinul Carlos Moreno, budeme o krůček blíž k lepšímu životu.“

- **Jorge Pérez-Jaramillo**, *bývalý hlavní plánovač města Medellín, Kolumbie (2016 Lee Kuan Yew World City Prize)*

„Carlos Moreno je výjimečný člověk a pozoruhodný multidisciplinární vědec. Jeho výzkum a práce odhalují význam blízkosti v našich městech. Koncept čtvrt hodinového města, dnes známý po celém světě, představuje především filozofii šťastného života ve městě. Blízkost služeb, urbanizace podporující mezilidské vztahy, měkká mobilita a posilování sociálních vazeb jsou jádrem městské harmonie, kterou Carlos Moreno pod heslem čtvrt hodinového města neúnavně propaguje.“

- **Serge Orru**, *předseda Orientace Rady Pařížské klimatické akademie*

„Jako specializovaná agentura OSN pro udržitelnou urbanizaci má UN-Habitat za úkol sledovat debatu o nových koncepcích a modelech, které mohou pomoci městům a zemím v přechodu k udržitelnému městskému rozvoji. Myšlenka 15minutového města účinně komunikuje a propaguje způsob, jakým se program Habitat organizace OSN snaží o podporu udržitelných měst a čtvrtí zaměřených na lidi. Málokdy se stane, že akademický koncept vzbudí takovou pozornost rozhodujících činitelů a odborníků na urbanismus po celém světě. Proto jsme se rozhodli zařadit jej do naší

poslední zprávy World Cities Report a v roce 2022 udělit profesorovi Morenovi čestné ocenění Habitat Scroll of Honour.

Zahájili jsme spolupráci s profesorem Morenem a jeho partnery v Globální observatoři udržitelné blízkosti, která podle našeho soudu pomůže prosadit princip blízkosti a 15minutových měst v širším měřítku. Tato organizace si nedávno získala zvláštní uznání jakožto jedna z vlivných asociací, jež mohou urychlit splnění Agendy 2030 tím, že ve městech po celém světě lokalizují cíle udržitelného rozvoje. Nová kniha profesora Morena shrnuje vývoj tohoto konceptu a představuje osvědčené postupy. Bude to nejspíš důležitá příručka pro představitele měst a odborníky na urbanismus a v tomto desetiletí plném změn napomůže přechodu k udržitelným městům.“

— **Maimunah Mohd Sharifová**, bývalá výkonná ředitelka
Programu OSN pro lidská sídla (UN-Habitat)

Tato kniha je věnována výjimečné osobnosti Jane Jacobsové, jejíž pronikavé myšlení, odhodlání a zápal pro věc navždy změnily naše pojetí města. Její narozeniny 4. května by se měly po celém světě slavit jako „Den Jane Jacobsové“.

„Smyslem měst je nabídka mnoha možností. Jakmile se prosadí vzdálenost a pohodlí, vede to k postupnému úpadku všeho malého, rozmanitého a osobního.“

Jane Jacobsová, Smrt a život amerických velkoměst, 1961

PŘEDMLUVA

„Staré dobré časy“ skončily náhle v roce 1933. Přesněji řečeno konec „starých dobrých časů“ v městském plánování způsobila *Athénská charta urbanismu* z roku 1933.

Modernisté definovali novodobé město jako stroj na bydlení. Aby tento efektivní mechanismus mohl správně fungovat, bylo nezbytné rozdělit funkce města do různých čtvrtí – tady pracujete, tam bydlíte, tady se bavíte –, přičemž jednotlivé monofunkční oblasti spojují dopravní koridory. Různé funkce a různí lidé měli sídlit nejen v různých oblastech, ale také v různých budovách. Do té doby utvářely města vždy prostory – prostory pro život a lidi. Na slavné mapě Říma z roku 1748 definoval Nolli město podle jeho prostorů. Od roku 1933 se však pozornost přesunula z „měst prostorů“ na „města objektů“. V důsledku toho vzaly zaskvě nejen veřejná prostranství a veřejný život, ale i ohledy na pěší pohyb, který byl zakomponován do všech starších měst. Dřívější města vznikala především pro lidi. Od roku 1933 však přichází poptávka po rychlejších způsobech mobility, aby se propojily odlehlé čtvrti.

Pak přišel automobil, nebo spíše invaze automobilů. Před druhou světovou válkou se jednalo ještě o nový a okrajový průmysl, ale od šedesátých let se tento příliv proměnil v tsunami. Popojíždějící a zaparkovaná auta za-

plnila ve starých městech každíčký prostor a žádala si další a další infrastrukturu, aby mohla obsloužit rozsáhlé monofunkční městské čtvrti. Města explodovala, lidé se rozptýlili do všech směrů a na dobu asi 60 let se *mobilita* stala klíčovým pojmem veškerého urbanistického plánování. Po celém světě se vše přizpůsobovalo automobilům – a ve většině případů se to podařilo. Stručně řečeno: modernistické městské plánování a invaze automobilů se navzájem dokonale doplňovaly. Pomalé město minulosti se změnilo v „rychlé město“. Plánovači se přestali starat o veřejný život, přívětivé městské prostředí a přátelské sousedské komunity a nikdo si pochopitelně nedělal starosti o pohodlí chodců a cyklistů (jízda na kole se začala považovat za zrychlenou sestřenici chůze).

Na pozadí těchto dramatických změn v podobě měst a v kvalitě života, které se odehrávaly po celém světě, se začala rodit opačná hnutí. Odbojné snahy se objevují již asi 60 let a postupně nabývají na síle. Naše „15minutová města“ lze v tomto kontextu považovat za jeden z nejsilnějších současných antimodernistických proudů.

Mezi prvními se ozval mocný hlas Jane Jacobsové z Greenwich Village v New Yorku, která hlásala, že pokud modernistům a motoristům dovolíme plánovat města budoucnosti, vzniknou spíš mrtvá než velká města. Dalším, neméně silným hlasem, byť vyjádřeným jinými prostředky, promluvil Jacques Tati, který ve svém podnětném filmu *Mon Oncle* srovnával moderní město s lidštějším, „15minutovým“ městem.

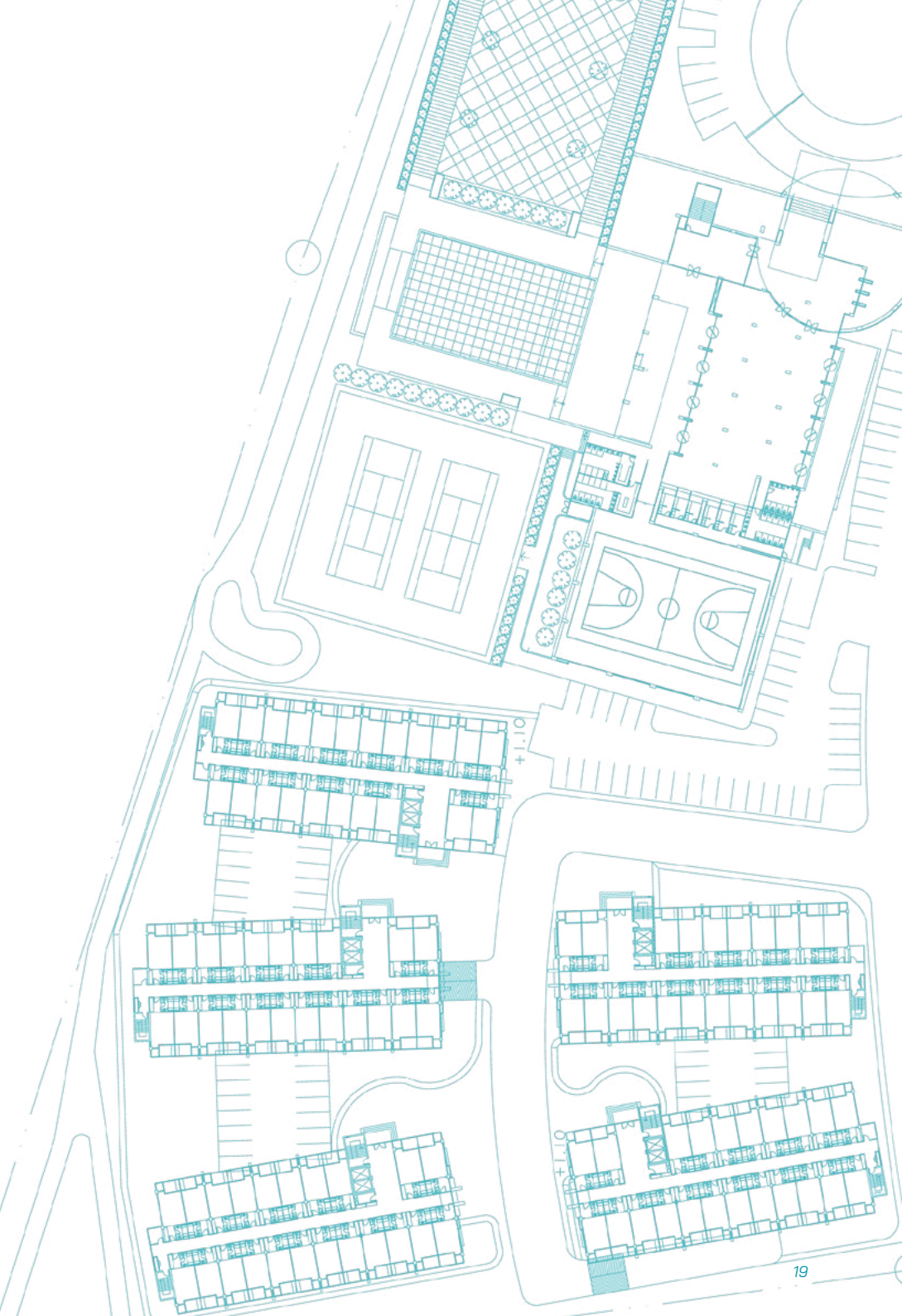
Nedostatky modernistického urbanismu se rozhodl řešit také Christopher Alexander a další významní akademici z Kalifornské univerzity v Berkeley. V New Yorku se těmto otázkám zase věnoval William H. Whyte a týmy zabývající se utvářením míst, tzv. „placemakingem“. Rozsáhlé studie veřejného života provedené v Kodani zásadně ovlivnily kvalitu života v dánské metropoli a našly odezvu i v řadě dalších měst. Kodaň se v roce 2009 stala prvním městem, které vyhlásilo oficiální politiku pod heslem „Budeme nejlepším městem pro lidi na světě“, a skutečně se opakovaně umísťuje v čele žebříčků „nejpříznivějších měst pro život“, tak jak je publikují různé časopisy. Aby toho nebylo málo, evropští urbanisté se v roce 1998 opět sešli v Athénách a podepsali druhou *Athénskou chartu urbanismu*, v níž se jasně říká, že není dobré oddělovat obyvatele měst od jednotlivých funkcí

města. Jako by po 65 letech dávali lidé modernismu sbohem. Bohužel se stále najde mnoho regionů a odborníků, k nimž tato zpráva dosud nepronikla. A co je ještě smutnější, modernisté a propagátoři mobility vytvořili za oněch 65 let od roku 1933 nespočet městských čtvrtí, které jsou vysloveně odlidštěné a neudržitelné, stagnují a dusí se ve vlastních nedostacích.

A právě v tomto kontextu vznikly nové myšlenky o „15minutovém městě“. Jedná se o soubor nápadů a nástrojů, které si můžeme snadno představit a jednoduše aplikovat. Konečně se klade důraz na sousedské komunity, místa, kde žijeme a pracujeme, zatímco v minulých letech se veškerá pozornost soustředila na přesun z bodu A do bodu B, aniž by se kdo příliš staral o kvalitu bodu A nebo B. 15minutové město je nový, a přitom už osvědčený koncept. Při bližším pohledu zjistíme, že většina historických městských center ve všech částech světa mívá rozlohu přibližně jednoho kilometru čtverečního (1 km × 1 km). To je vzdálenost, kterou běžný člověk zvládne denně za prací urazit pěšky, a pokud se při chůzi podíváte na hodinky, zjistíte, že se to dá stihnout přibližně za oněch kouzelných 15 minut.

Vychutnávejte si procházky, ježdění na kole a vitalitu 15minutového města.

Jan Gehl, Kodaň, září 2023

PODĚKOVÁNÍ

Tato kniha popisuje, jak probíhala revoluce pod heslem blízkosti.

Upřímně děkuji vizionářce a starostce Paříže Anne Hídalgové za to, že mou vizi podpořila jako první. Milá Anne, v těchto řádcích se skrývá má nejhlubší vděčnost.

Děkuji také organizaci C40 Cities, zejména jejímu řediteli Marku Wattsovi a neúnavné Héléne Chartierové, jakož i organizaci United Cities and Local Governments (UCLG) pod vedením skvělé Emilie Saizové.

Velký dík patří programu UN-Habitat, který v rámci OSN vede Maimunah Mohd Sharifová.

Jsem vděčný všem starostům a místním samosprávám, které se na této transformaci podílely. Mnohokrát všem děkuji!

Za podporu děkuji nadaci Henrika F. Obela, která mi v roce 2021 udělila významné ocenění Obel Award.

Z celého srdce děkuji Nicholasi Boys-Smithovi a Adrianu Singletonovi.

Rád bych také poděkoval Sebastianu Houssieuxovi a Katherine Robertsové. Gratulace patří úžasné Shoshaně Denning Bechierové (Den-Macker).

Děkuji i talentované Juliette Henquinbrantové.

Upřímné a hluboké uznání patří nakladatelství Wiley Publishing za důvěru a hladkou spolupráci: jmenovitě šéfredaktořce Deborah Schindlarové, dále redaktorce pro akvizice Leah Zarraové, redaktorovi pro rozvoj Gusu A. Miklosovi a korektorce Kim Wimpsettové. Skutečně skvělý tým!

Nemohu dostatečně zdůraznit ústřední roli, kterou v mém životě sehrála Christine Devillepoixová, moje opora i v tomto podniku.

Děkuji kolegům ze Sorbonny a IAE-Paris, zejména Catherine Gallové, Ericu Lamarqueovi, Didieru Chabaudovi a všem ostatním – vaše podpora byla základem tohoto díla. Děkuji nadačnímu fondu IAE-Paris Sorbonne a jeho prezidentovi, mému drahému příteli Guyi Lacroixovi. Za neustálou podporu děkuji také rektorce univerzity Paris1 Panthéon Sorbonne Christine Neau-Leducové a jejímu zástupci, mému drahému příteli Florentu Pratlongovi.

Zvláštní uznání si zaslouží moje věrná asistentka Sandra Molnarová a také malý Milo, který si to jednoho dne přečte.

Nebýt vašeho nasazení, nikdy bych to nedotáhl až sem. Děkuji všem zastáncům blízkosti a všem, kdo se angažují a denně pracují na změně našich měst: nemám prostor je všechny vyjmenovat, ale upřímně jim děkuji.

ÚVOD

Tato kniha vznikala dlouho. Poté co jsem v létě 2020 poprvé nastínil, jak by mohla vypadat revoluce blízkosti, začal se nápad šířit po celém světě. Postupně jsem se setkával s představiteli místních samospráv, úředníky a politiky, kteří ji uváděli do praxe, ale i s výzkumníky, kteří se jí důkladně zabývali, a s občany, již ji přijali za svou. Vzniklo tak celé rozsáhlé hnutí. Chtěl bych všem těmto lidem poděkovat za to, jak mě povzbuzovali, abych se nevzdával. Jsem jim vděčný, že mou myšlenku postupně přivedli k životu, zhmotnili a proměnili v realitu a že ji dokonce hájili, když se stala terčem podpásových útoků.

Chtěl bych jim poděkovat v mnoha různých jazycích, protože 15minutové město se mezitím stalo univerzálním pojmem. Na těchto stránkách popisuji, jak vzniklo, kde má kořeny a kde jsem našel inspiraci, jakým procesem prošlo a jak se posléze na všech kontinentech a v každém kontextu stávalo skutečností.

V poválečných 50. letech pronikly do měst víceproudé rychlostní silnice, zjizvily jejich tvář a auto se stalo středobodem našich (mužských) tužeb i samotnou podstatou městského života. Cílem bylo dojet dál a rychleji. V důsledku přestalo být na ulicích pro chodce bezpečno, auto vládlo nade vším, benzín a ropa se staly základními a všemocnými surovinami a naše životy se obrátily vzhůru nohama. Města zaplnili novodobí kentauři: napůl lidé, napůl auta. Městskou krajinu znetvořily dálnice. Rychlé pruhy jsou všude a my ujíždíme plnou rychlostí vpřed. Žádné docházkové vzdálenosti, místní trhy, nakupování pěšky, procházky a pohoda ve stínu stromů.

V této knize vás jako průvodce zvu na odlišnou cestu: do města, které už nestojí o dlouhé vzdálenosti s odlidštěnou dopravou; které odmítá poškozovat zdraví obyvatel téměř neustálým znečištěním; které chce znovuo-bjevit svou lidskost. Je to cesta do míst, kde je příjemné trávit čas a kde, ať už je to v Evropě, Asii, Latinské či Severní Americe, nebo Africe, chtějí lidé žít jinak, bez dvouhodinového dojíždění za prací. Navštívíme společně pěší zóny, školy s hřištěm namísto rušné silnice a prostory, které se dnes využívají k nejrůznějším aktivitám, zatímco dříve sloužily jedinému účelu. V různých končinách uvidíme, jak můžeme změnit současnost k lepšímu a zvýšit tak kvalitu života. Pojdme se jednou provždy zbavit tragických nehod a bezduchých ulic, kudy pouze projíždějí vozidla.

Pokusíme se zorientovat ve složité mozaice urbanismu a začneme hlubokým ponorem do základních principů, jež utvářejí moderní města. Prvních sedm kapitol se věnuje historickému vývoji městského plánování, který se opírá především o Le Corbusierův průkopnický funkcionalismus. Tyto úvodní kapitoly slouží nejen jako kronika, ale také jako kritika a mapují postupné proměny městské krajiny.

Konkrétně tedy **kapitola 1** obsahuje výzvu k akci a zdůrazňuje, jak naléhavě je zapotřebí přehodnotit městské ekosystémy s ohledem na současné výzvy. Vyzývá čtenáře, aby nebyli pouhými diváky, ale aby se do nadcházející městské revoluce sami aktivně zapojili.

Kapitoly 2–4 zkoumají fragmentaci města v průběhu času a rozebírají propletenec dějin a geografie. Tyto kapitoly nabízejí čtenářům panoramatický pohled na městskou krajinu, která je roztržena časovými pásmy, chro-

nologií a měnící se sociopolitickou dynamikou. Naše vyprávění propojuje minulost s přítomností a poukazuje, jak historické milníky připravily půdu pro současnou městskou realitu.

V kapitole 5 se od zpětného rozboru přesuneme k pohledu do budoucna, neboť nás vybízí, abychom na základě poučení z minulosti vytvářeli inkluzivnější budoucnost měst.

Kapitoly 6 a 7 se zabývají samotnou anatomií měst a zkoumají složitý vztah mezi fyzickou podobou města, jeho vnitřním rytmem a časovými zákonitostmi, které ho ovládají. Vyvrcholením těchto úvodních kapitol je obraz hluboké proměny města od ropné krize v roce 1973 až po výzvy a realizace roku 2020.

V kapitolách 8–11 se vyprávění přesouvá do Paříže, kde radikální koncept „15minutového města“ vlastně vznikl. Tato revoluční myšlenka slibuje odklon od rozplizlých městských aglomerací a snahu o kompaktnější, přístupnější a udržitelnější urbanistická řešení, která kladou důraz na docházkovou vzdálenost jako základní kámen městské renesance.

Od tohoto bodu se kniha mění v globální odysseu, která přináší příběhy měst z celého světa a líčí, jak každé z nich zápasí, přizpůsobuje se a vyvíjí a jak po svém usiluje o dosažení městské rovnováhy. Následující kapitoly, od Milána po Melbourne a od Clevelandu po Pusan, nabízejí náhled na urbanistické výzvy, inovace a úspěchy a ukazují, jak se princip blízkosti ujal na pěti kontinentech.

Kapitola 12 nás seznamuje s Milánem, kde „život nablízko“ odráží snahu města o kompaktní strukturu. **Kapitola 13** se přesouvá do Severní Ameriky a zabývá se unikátním charakterem Portlandu, zatímco **kapitola 14** porovnává průmyslovou minulost Clevelandu s jeho ambicemi a touhou dosáhnout kompaktnosti.

Kapitola 15 představuje Buenos Aires a jeho vizi udržitelné, kompaktní budoucnosti. Severoafričké město Sús a **v kapitole 16** zase ztělesňuje metropoli přímo zaměřenou na krátké vzdálenosti. Australský Melbourne se

v kapitole 17 jeví jako „20minutové město“, které hledá rovnováhu mezi prací a volným časem.

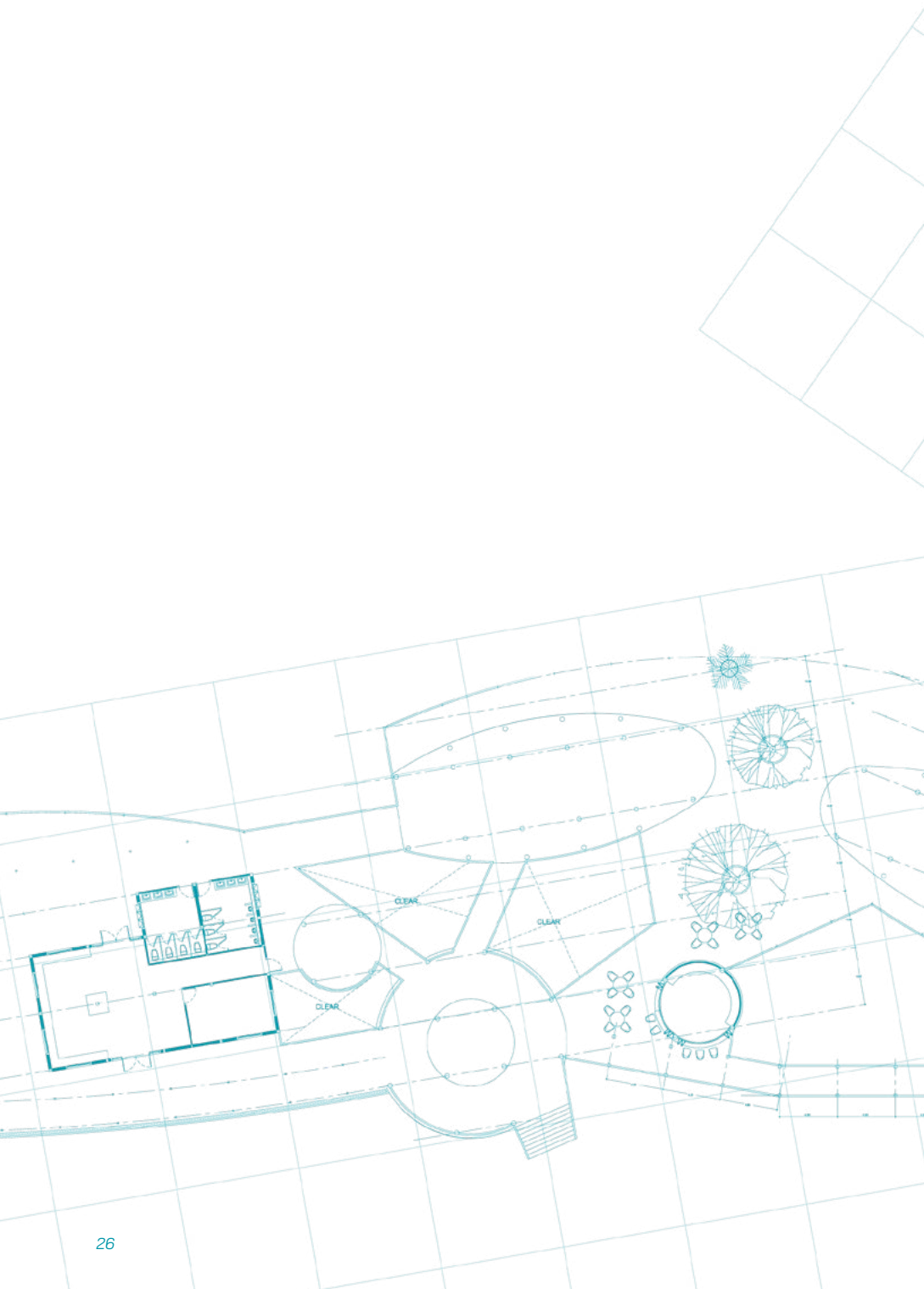
V kapitole 18 se dynamické korejské město Pusan mění z technologického centra na model „šťastné blízkosti“. **Kapitola 19** vzdává hold snahám malých měst po celém světě o krátké vzdálenosti. **Kapitola 20** propojuje ambice Skotska a regionu Île-de-France, protože obě tyto oblasti usilují o ideál 20minutového území.

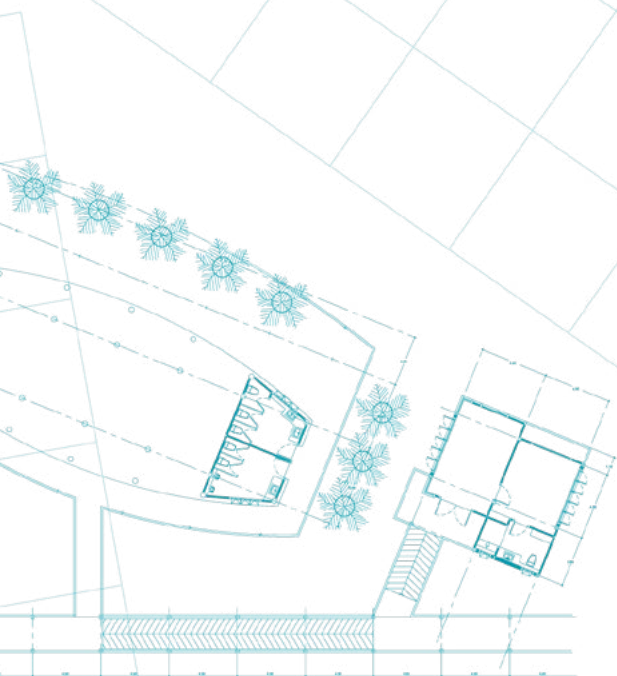
Celé putování zakončíme **v kapitole 21** zamyšlením nad tím, jak propojit technologie a potřeby městských obyvatel.

Kniha tak v závěrečných kapitolách poukazuje na města a území, která usilují o společný cíl: vytvořit městské prostředí, kde jsou základní životní potřeby na dosah ruky. Po celou dobu se snažím nasvítit nadějný obzor, kde města – s bohatým historickým dědictvím, ale zároveň plná nových aspirací – poskytují svým obyvatelům tolik důležitou syntézu dostupnosti, propojenosti a naplnění.

Společná cesta těmito městy nám zároveň pomůže lépe se vyznat v nás samotných. Díky městskému prostředí, které podporuje společenskost a blízkost, můžeme znovu objevit hodnotu komunity, vzájemné spolupráce a sdílení. Čerpáme sílu z autentických interakcí a solidarity nového městského života.

Takže, milí světoběžníci a obyvatelé měst, která potřebují opravit, chcete obnovit život v našich městech tak, aby byla víc než shlukem anonymních mrakodrapů a ucpaných výpadovek? Jste připraveni zapojit se do nového příběhu městského života? Pokud ano, pak je kniha *15minutové město* právě pro vás.

TADY A TEĎ: POTŘEBUJEME ZMĚNU

01

Informace o rozmachu měst po celém světě ukazují jednotným směrem, jak se můžeme dočíst ve „Zprávě o světových urbanizačních perspektivách za rok 2018“, kterou vydal Odbor pro hospodářské a sociální záležitosti OSN (UN DESA). Podle UN DESA tedy dojde v rozmezí let 1950 až 2050 k výraznému nárůstu světové městské populace, která se zvýší z 1,5 miliardy na téměř 10 miliard lidí. Už kolem roku 2000 žily ve světových městech přibližně tři miliardy lidí. Tato rychlá transformace změní náš kdysi převážně venkovský svět, takže bude z 68 % urbanizovaný (www.un.org/en/desa/2018-revision-world-urbanization-prospects/).

Městské oblasti významně přispívají k emisím skleníkových plynů, jak důrazně varuje Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC). Ve zprávě z roku 2022 s názvem „Změna klimatu 2022: Zmírňování změny klimatu“ pracovní skupina III IPCC vypočítává různé mechanismy, skrze něž jsou městské aktivity zodpovědné za přibližně 70 % globálních emisí skleníkových plynů (www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-3/).